

Márki Dávid

Bevezetés az alkotmányjogba
Jogi felsőfokú szakképzésben tanulók hallgatóknak

Az Alkotmánybíróság

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen
készült az Európai Unió támogatásával.

Projekt azonosító: EFOP-3.6.2-16-2017-00007

A KURZUS ALAPADATAI

A tárgy jellege:	Kollokviummal záródó előadás
Szak:	Jogi felsőfokú szakképzés
Tárgyfelelős intézet:	SZTE Állam- és Jogtudományi Kar Közjogi Intézet
Oktatók	dr. Márki Dávid Dr. Tribl Norbert
Elérhetőség:	marki@juris.u-szeged.hu
Tantárgyi kreditpontok:	3 kredit
Követelmények:	a kurzus követelményei a Coospace szintéren érhető el

A TANANYAG ELSAJÁTÍTÁSÁHOZ JAVASOLT MÓDSZERTAN

- + Tájékozódjon a tantárgy alapadatairól.
- + Tekintse meg a tantárgy Coospace felületen feltüntetett követelményrendszerét.
- + Olvassa el figyelmesen az olvasóleckét.
- + Tanulmányozza át a kötelező irodalom vonatkozó részeit, valamint az előadáson elhangzottakat.
- + Tanulmányozza át a példaként feltüntetett Alkotmánybírósági határozatokat.
- + Válaszoljon az önellenőrző kérdésekre.
- + Amennyiben további segítségre van szüksége a tananyag megértéséhez, jelezze a tantárgy oktatójának.

AZ OLVASÓLECKE FELDOLGOZÁSÁHOZ SZÜKSÉGES IDŐ: KB. 45 PERC

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény védelmének legfőbb szerve, működését a rendszerváltást követően 1990-ben kezdte meg.

Az alkotmánybíróság, mint a demokratikus jogállam, az alkotmányos rend és az Alaptörvényben biztosított jogok védelmére felállított szerv közjogi keretét az Alaptörvény, az [alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény](#) (a továbbiakban: Abtv.), valamint az [Alkotmánybíróság Ügyrendje](#) határozza meg.

Az Alkotmánybíróság **tizenöt tagból álló testületi szerv**, amelynek tagjait - az országgyűlési pártok képviselőcsoportjai által jelölt képviselők közül álló jelölőbizottság javaslatára - az Országgyűlés az **országgyűlési képviselők kétharmadának szavazatával** választja meg. Az alkotmánybírók megbízatása **12 évre** szól és nem újraválaszthatók.

A megválasztott alkotmánybírók sorából szintén kétharmados többséggel választja meg az Országgyűlés [az Alkotmánybíróság elnökét](#).

FONTOS! a korábbi Alkotmánybírósági törvény garanciális elemként eltérő szabályokat tartalmazott az elnök megválasztására: a tagok saját maguk választottak elnököt, melyet azonban felülírt az új Abtv.

KI LEHET ALKOTMÁNYBÍRÓ?

Az Alkotmánybíróság tagjává az a személy választható, aki:

- + büntetlen előéletű,
- + magyar állampolgár,
- + az országgyűlési választásokon választható, tehát passzív választójoggal rendelkezik,
- + jogász végzettségű,
- + aki a 45. életévét már betöltötte, de még nem érte el a 70. életévet,
- + kiemelkedő tudású elméleti jogász,
- + vagy legalább 20 év jogi végzettséget igénylő, jogi területen folytatott szakmai gyakorlattal rendelkezik.

Lényeges garanciaként **negatív feltételeket** is megállapít az Abtv., így nem lehet az Alkotmánybíróság tagjai, aki a megválasztását megelőző 4 éven belül a Kormány tagja volt, vagy valamely pártnál vezető tisztséget, vagy állami vezető tisztséget töltött be.

ELJÁRÁSI FORMÁK

Az Alkotmánybíróság eljárására több formában kerülhet sor. Döntéshozatalra lehetőség van **egyesbíróként**, **tanácsban**, vagy **teljes ülés** formájában.

Az Alkotmánybíróság **egyesbíróként** eljárva hozza meg az indítvány érdemi vizsgálat nélküli visszautasításáról szóló döntést, amelyre a főtitkár tesz javaslatot.

Az egyesbírói eljárásban egyidejűleg öt alkotmánybíró jár el, akiket az elnök javaslatára a teljes ülés választ meg egy évre.

TANÁCSOK

Az Alkotmánybíróság munkájában **öttagú tanácsok** vesznek részt úgy, hogy **minden alkotmánybírónak legalább egy öttagú tanácsnak a tagja kell, hogy legyen**.

Az állandó tanácsok minden olyan ügyben eljárnak, amely nem tartozik a teljes ülés hatáskörébe. A tanácsok összetételét hároméves időtartamra határozza meg a teljes ülés, az elnök javaslatára. A tanácsok tagjaik közül szintén az elnök javaslatára tanácsvezető

alkotmánybírókat választanak egy évre, majd rotációs rendszerben választanak minden évben új tanácsvezetőt oly módon, hogy újra legalább három év elteltével lehet tanácsvezető.

Az ötagú tanácsok mellett **háromtagú állandó tanács is létrehozható** azokban az esetekben, ha az indítvány, illetve a vizsgált közjogi szervezetszabályozó eszköz vagy bírósági döntés minősített adatot tartalmaz.

Az állandó tanácsok mellett az **Abtv.** valamint az **Ügyrend** rendelkezései alapján **ideiglenes tanács** is létrehozható, amelyről a teljes ülés határoz. Az ideiglenes tanács létrehozását **legalább hét alkotmánybíró kezdeményezheti** a létrehozás indokainak megjelölésével. Az ideiglenes tanácsok legfeljebb egyéves időtartamra hozhatóak létre.

TELJES ÜLÉS

A teljes ülés az Alkotmánybíróság **legfőbb testületi szerve**. A teljes üléshez tartozik minden olyan feladat- és hatáskör gyakorlása, amelyeket az Abtv. valamint az Ügyrend megállapít. Ide sorolható:

- ✚ a hivatalból történő eljárás megindításáról szóló döntés meghozatala,
- ✚ népszavazás elrendelésével összefüggő határozatok vizsgálata és az alaptörvény-ellenesen működő képviselő-testület feloszlásával összefüggő vélemény nyilvánítása
- ✚ jogi személyiséggel rendelkező vallási közösség alaptörvény-ellenes működésével kapcsolatos vélemény kialakítása
- ✚ döntés hoz a jogegységi határozat alaptörvény-ellenesség miatt megsemmisítése kérdésében
- ✚ döntést hoz a törvény megalkotásának elmulasztása, illetve törvény lényeges tartalmának hiányossága megállapításában,
- ✚ döntést hozhat törvény hatálybalépésének felfüggesztéséről,
- ✚ határozatot hozhat az Alkotmánybíróság működését érintő szervezeti, személyügyi és működési kérdésekben

A teljes ülés **két konjunktív feltétel** fennállása esetén tekinthető **határozatképesnek**:

- ❖ az alkotmánybíróság tagjainak legalább kétharmada jelen van,
- ❖ a jelenlévők között ott van az elnök vagy akadályoztatása esetén az elnökhelyettes.

A teljes ülés döntéseit főszabályszerűen **nyílt szavazással, szótöbbséggel** hozza, amely során egyértelmű igen vagy nem szavazatot lehet leadni, vagyis tartózkodásra nincs lehetősége. Van azonban olyan hatáskör, amely során minimum **kétharmados többségnek** kell azonos szavazatot leadnia az érvényes döntés meghozatalához.

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG HATÁSKÖREI

ELŐZETES NORMAKONTROLL

Az Alkotmánybíróság az elfogadott, de még ki nem hirdetett törvényeket megvizsgálhatja az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából.

Az indítványt a törvény kezdeményezője, a Kormány, valamint az Országgyűlés elnökének nyújthatja be, amelyről az Országgyűlés a zárószavazást követően határoz. Amennyiben az indítványt elfogadják, az Országgyűlés haladéktalanul megküldi az elfogadott törvényt az Alkotmánybíróságnak.

Az előzetes normakontroll körébe tartozik a köztársasági elnök alkotmányos vétója is, vagyis amikor a köztársasági elnök a törvényt vagy annak valamely rendelkezését alaptörvény-ellenesnek tartja, megküldheti az Alkotmánybíróságnak az Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatára.

Tekintse meg az Alkotmánybíróság [5/2021. \(II.9.\) AB határozatát](#).

UTÓLAGOS NORMAKONTROLL

Utólagos normakontroll esetén már **elfogadott és kihirdetett törvény** Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatáról van szó.

A Kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, valamint az alapvető jogok biztosa kezdeményezheti a jogszabályok Alaptörvénnyel való összhangjának vizsgálatát.

Az alapvető jogok biztosának indítványával kapcsolatban fontos megjegyezni, hogy az Alkotmánybíróság kizárólag abban az esetben vizsgálhatja az Alaptörvénnyel való összhangot, ha a határozott kérelemben az alapvető jogok biztosa is alaptörvény-ellenességre utaló álláspontját fejt ki. Ezen rendelkezés az alapvető jogok biztosának egyszerű ügyáttételét hivatott megakadályozni.

Utólagos normakontroll keretében **nem fogadható be az indítvány**, ha olyan jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességére vonatkozik, amelyet **az Alkotmánybíróság már érdemben elbírált** és az **indítványozó ugyanarra** az Alaptörvényi rendelkezésre, valamint ugyanazon alkotmányos elvre, azonos alkotmányos összefüggésre **hivatkozással nyújt be**. Ez alól kivétel csak akkor tehető, ha az Alkotmánybíróság döntése óta a körülményekben lényeges, alapvető körülmények megváltoznak.

Speciális szabályok vonatkoznak az Alaptörvény, valamint az Alaptörvény módosításának Alkotmánybíróság általi vizsgálatára. Az Alkotmánybíróság kizárólag a megalkotására és

kihirdetésére vonatkozó eljárási követelmények megsértése esetén vizsgálhatja meg az Alaptörvényt és annak módosításait, vagyis az Alkotmánybíróság kizárólag a közjogi érvényességét vizsgálhatja.

Tekintse meg az [Alkotmánybíróság 30/2012. \(VI.27.\) AB határozatát](#).

BÍRÓI KEZDEMÉNYEZÉS EGYEDI NORMAKONTROLL ELJÁRÁS IRÁNT

Az Abtv. lehetőséget nyújt arra, hogy ha **a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során** olyan jogszabályt kellene alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli **kezdeményezheti** az adott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés **alaptörvény-ellenességének megállapítását**.

Abban az esetben, ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügyben olyan jogszabályt kellene alkalmaznia, amelynek alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, akkor kezdeményezheti az adott jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alkalmazásának kizárását.

A bírói kezdeményezés során **az alapul fekvő egyedi ügyben az eljárást fel kell függeszteni** az Alkotmánybíróság döntéshozataláig.

Tekintse meg az Alkotmánybíróság [3192/2014. \(VII.15.\) AB határozatát](#).

ALKOTMÁNYJOGI PANASZ

Az **egyedi ügyben** érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán **Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be**, alkotmányjogi panasszal fordulhat az Alkotmánybírósághoz.

Alkotmányjogi panaszt benyújtására lehetőség van az **alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben is**. Az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet akkor fordulhat az Alkotmánybírósághoz, ha az **ügy érdemében hozott döntés** vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés **sérti az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát**.

A panasz benyújtásának alapvető feltétele, hogy az indítványozó **a jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette**, vagy jogorvoslati lehetőség eleve nem biztosított számára.

Az Abtv. lehetővé teszi az alkotmányjogi panasz benyújtását **egyedi bírósági-hatósági döntés nélkül is**. Ha alaptörvény-ellenes jogszabály rendelkezésének alkalmazása vagy hatályosulása folytán közvetlenül – tehát bírói döntés nélkül – következik be a jogsérelem, és nincs a jogsérelem orvoslására szolgáló eljárás vagy a jogorvoslati lehetőségeket az indítványozó kimerítette. Az indítvány benyújtására a jogszabály hatálybalépésétől számított **180 napon belül** van lehetőség.

Speciális alkotmányjogi panasz-eljárásként az Abtv. biztosítja a legfőbb ügyész Alkotmánybírósághoz fordulását olyan, egyedi ügyekben, amelyeket az ügyész részvételével folytattak le és az ügyben alkalmazott jogszabály Alaptörvényben biztosított jogok sérelmét okozó alaptörvény-ellenességének vizsgálatát látják szükségesnek. Erre akkor van lehetőség, ha a jogosult maga nem képes jogainak védelmére, vagy a jogsérelem a személyek nagyobb csoportját érinti.

Tekintse meg az Alkotmánybíróság [3057/2015. \(III.31.\) AB határozatát](#).

NEMZETKÖZI SZERZŐDÉSBE ÜTKÖZÉS

Az Alkotmánybíróság indítványra, vagy hivatalból **a jogszabályok nemzetközi szerződésbe ütközését is vizsgálhatja**. Az indítvány benyújtására az országgyűlési képviselők egynegyede, a Kormány, a Kúria elnöke, a legfőbb ügyész, az alapvető jogok biztosa jogosult. Az indítványozók körén kívül a bíró, akinek egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kellene alkalmaznia, amelynek nemzetközi szerződésbe ütközését észleli, szintén fordulhat az Alkotmánybírósághoz.

Tekintse meg az Alkotmánybíróság [6/2005. \(III.31.\) AB határozatát](#).

A NÉPSZAVAZÁS ELRENDELÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ HATÁROZAT VIZSGÁLATA

A népszavazás elrendelésével összefüggő határozat vizsgálata két esetben van lehetőség:

- a népszavazást elrendelő, valamint
- a kötelezően elrendelendő népszavazás elrendelését elutasító országgyűlési határozat esetében.

Az Alkotmánybíróság eljárását **bárki indítványozhatja**, azonban a határozat közzétételét követő tizenöt napon belül az indítványnak be kell érkeznie az Alkotmánybírósághoz.

Tekintse meg az Alkotmánybíróság [12/2016. \(VI.22.\) AB határozatát](#).

AZ ALAPTÖRVÉNY-ELLENESEN MŰKÖDŐ KÉPVISELŐTESTÜLET FELOSZLATÁSÁVAL ÖSSZEFÜGGŐ VÉLEMÉNYNYILVÁNÍTÁS

E hatáskörében az Alkotmánybíróság elvi véleményt nyilvánít a helyi önkormányzat és a nemzetiségi önkormányzat képviselő-testületének alaptörvény-ellenes működésére vonatkozóan. Az alaptörvény-ellenesen működő képviselőtestület feloszlata nem tartozik az Alkotmánybíróság hatáskörébe, azonban a feloszlata nem történhet meg az Alkotmánybíróság elvi véleménynyilvánítása nélkül.

Tekintse meg az Alkotmánybíróság [18/2013. \(VII.3.\) AB határozatát](#).

ALAPTÖRVÉNY ÉRTELMEZÉSE

Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény rendelkezését konkrét alkotmányjogi problémával összefüggésben értelmezi az Országgyűlés, országgyűlési állandó bizottság, a köztársasági elnök, a Kormány vagy az alapvető jogok biztosa indítványára. Az értelmezésre abban az esetben van lehetősége az Alkotmánybíróságnak, ha az közvetlenül levezethető az Alaptörvényből.

A JOGI SZEMÉLYISÉGGEL RENDELKEZŐ VALLÁSI KÖZÖSSÉG ALAPTÖRVÉNY-ELLENES MŰKÖDÉSÉVEL ÖSSZEFÜGGŐ VÉLEMÉNY

Szintén elvi véleményt nyilvánít az Alkotmánybíróság a jogi személyiséggel rendelkező vallási közösségek alaptörvény-ellenes működésére vonatkozóan. Az indítványt bevett egyházak esetén a Kormány, vallási egyesület, nyilvántartásba vett egyház, valamint bejegyzett egyház esetén a bíróság nyújthatja be.

A KÖZTÁRSASÁGI ELNÖK TISZTSÉGTŐL VALÓ MEGFOSZTÁSA

Az Alaptörvény 13. cikk (2) bekezdése rendelkezik arról, hogy az Alaptörvényt vagy a köztársasági elnök tisztsége gyakorlásával összefüggésben **valamely törvényt szándékosan megsértő**, továbbá **szándékos bűncselekményt elkövető államfővel szemben** az **országgyűlési képviselők egyötöde** indítványozhatja a tisztségtől való megfosztást.

A **megfosztási eljárás** az Alkotmánybíróság hatáskörébe tartozik. Az indítványt az Országgyűlés nyújtja be. A megfosztási eljárás során az Alkotmánybíróság megvizsgálja az indítványozás és megindítás jogszerűségét és az érdemi eljárás során az Abtv-ben, valamint a törvénysértés jellegétől függően az eljárási törvényekben biztosított bizonyítási eszközöket alkalmazhat. A köztársasági elnök tisztségtől való **megfosztási eljárása során a teljes ülés kétharmados többséggel dönt.**

HATÁSKÖRI ÖSSZEÜTKÖZÉS FELOLDÁSA

E hatáskörben az Alkotmánybíróság abban az esetben jár el, ha az **állami szervek**, illetve **állami és önkormányzati szervek között** hatásköri összeütközés merül fel. A hatásköri összeütközés Alaptörvény értelmezése alapján történő megszüntetését bármely érintett szerv indítványozhatja.

ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Milyen esetekben nyújtható be alkotmányjogi panasz?
2. Kik indítványozhatják az előzetes normakontroll eljárást?
3. Milyen szabályok vonatkoznak az állandó tanácsok összetételére?
4. Milyen esetben lehet ideiglenes tanácsot létrehozni?
5. Mik az alkotmánybíróvá válás feltételei?

KÖTELEZŐ IRODALOM

KISS BARNABÁS: Alkotmányjogi alapismeretek, Pólay Elemér Alapítvány, Szeged 2019. 74-80. o.

2011. évi CLI. törvény az Alkotmánybíróságról

1001/2013. (II.27.) AB TŰ. Határozat az Alkotmánybíróság Ügyrendjéről

AJÁNLOTT IRODALOM

TRÓCSÁNYI LÁSZLÓ – SCHANDA BALÁZS: Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei – Hetedik, átdolgozott kiadás, HVG_ORAC 2020.